TÜRKİYE-FİNLANDİYA SİYASİ İLİŞKİLERİNİN BAŞLAMASI VE FİNLANDİYA CUMHURBAŞKANI PEHR EVIND SVINHUFVUD İLE DIŞİŞLERİ BAKANI YRJÖ KOSKINEN'E GÖRE TÜRKİYE

***

THE BEGINNING OF DIPLOMATIC RELATIONS BETWEEN TURKEY- FINLAND AND TURKEY FROM THE PERSPECTIVE OF FINNISH PRESIDENT PEHR EVIND SVINHUFVUD AND FOREIGN MINISTER YRJÖ KOSKINEN

Mehmet Sait DİLEK*

Türkiye, 1923 yılında yeni bir devlet olarak ortaya çıkınca uluslararası alanda ilişkileri yeniden kurmak, bu ilişkileri (Kapitülasyonlardan yeni kurtulmuş olduğundan) devletler hukukuna, özellikle eşitlik ve karşılıklı olma ilkelerine uygun biçimde düzenlemek ve benimsediği barışçı politikasını güçlendirmek amacıyla, 1923-1938 yılları arasında bir dizi dostluk antlaşması imzalamıştır. Dostluk antlaşmalarının imzalanmasında; dönemin birçok devletinden çok daha kötü şartlarda olan Türkiye'yi kısa sürede çağdaş devletler seviyesine yükseltmeyi başaran Mustafa Kemal Atatürk'ün etkin kişiliği de önemli rol oynamıştır. Dostluk antlaşmalarının imzalanması ile birlikte Türkiye, bağımsız ülkelerin büyük bir kısmı ile resmi ilişkiler kurmuş oluyordu. Resmi ilişkilerin başlamasıyla birlikte taraflar arasında zamanla ilişkilerin geliştiği ve çeşitlendiği görülmektedir. Bu ülkelerden birisi de Finlandiya'dır. Çalışmamda; Türkiye ile Finlandiya arasında siyasi ilişkilerin başlama sürecini ana hatlarıyla verdikten sonra; Finlandiya Cumhurbaşkanı Pehr Evind Svinhufvud ile Dışişleri Bakanı Yrjö Koskinen'in Türkiye ile ilgili görüşlerini ortaya koymaya çalışacağım.

Türk-Fin ilişkilerine girmeden önce kısaca Fin tarihini incelemekte yarar vardır. Finlandiya, 1155 tarihinde İsveç Krallığına dahil edilmişti. İsveç hakimiyeti

* Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Araştırma Görevlisi

altında olduğu 1809 tarihine kadar süren dönemde batı tarzında yargı, kamu idaresi, siyasi sistem ve sosyal hizmetler alanlarında sağlam kuruluşların temelleri atılmıştır. İsveç'in gücü azalınca; 1809 tarihinde Finlandiya, Rus Çarına bağlı Özerk Çar Dukalığı olmuştur. Finlandiya kendi hukuk sistemini, gelişen ulusal ekonomisini ve ordu birimlerini korumuştur. Parlamenter bir hükümet sistemi ile hukukun üstünlüğüne dayalı bir hükümet geliştirmiştir. Böylece, bağımsız Finlandiya yolunda önemli bir adım atılmıştır. Rusya devrimi ile büyük bir fırsat elde eden Finlandiya, 6 Aralık 1917 tarihinde bağımsızlığını ilan etmiştir. Sovyet Rusya Hükümeti, 31 Aralık 1917 tarihinde Finlandiya'nın bağımsızlığını tanımıştır.[1]

Mesafenin uzaklığı ve Finlilerin 1917 yılına kadar bağımsız bir devlete sahip olmayışları sebebiyle Türk-Fin arasındaki ilişkiler ancak yakın bir devirde başlamıştır. Bu ilişkilerin bazı izlerine Osmanlı Devleti devrinde rastlanmaktadır. Örnek olmak üzere Rus himayesinde bulunduğu devirlerde Rus bayrağını taşıyan bazı Fin gemilerinin Baltık denizinden Akdeniz'e geldikleri ve Osmanlı ülkelerinde ticaret yaptıkları bilinmektedir. Gemi kaptanlarının adı geçen yerlere gidebilmeleri için sefine kağıtları (yol kağıtları) almaları gerekiyordu. Sultan II. Mahmut'un tuğrasını taşıyan bir hüküm (Cezayir, Tunus, Trablusgarp) beylerbeylerine hitaben yazılmış ve 1818 tarihini taşımaktadır. Bu belgede aslen Finlandiyalı olduğu anlaşılan kaptan Petrarih Tranström'e dokunulmaması emredilmektedir. 1824 tarihli bir başka belgede ise Finli olan kaptan Eril Diupström'e ait geminin serbestçe seyri sefer etmesine izin verilmektedir. Bu durum gösteriyor ki XIX. asrın başlarında Fin gemileri Osmanlı

---

[1] **Finlandiya'nın tarihsel sürecini kronolojik olarak görmek için Bkz. Juha LAURILA, (Editör),** Finland, The Young Republic of the North, **Helsinki, 1938, s.9-16; Finlandiya ve Finlandiya tarihi hakkında geniş bilgi için** Bkz. **Grigoriy PETROV,** Akzambaklar Ülkesi Finlandiya'da **(Çeviren: Hasip Ahmet AYTUNA), İstanbul, 1976; Şüküfe NİHAL,** Finlandiya, **İstanbul, 1935. Finlandiya'nın bağımsızlık süreci hakkında** Bkz. **Abraham YARMOLINSKY,** "The Republic of Finland", Current History, **March 1918, s.437-441; Eino JUTIKKALA,** "The Road to Independence", Introduction to Finland 1960, **Porvoo, 1960, s.18-40. Ayrıca;** Finlandiya'nın Ankara Büyükelçiliğinden, **Finlandiya tarihi hakkında bilgi alınmıştır.**

ülkesine ticari amaçlarla gelip gitmekte ve bu vesile ile Finliler ile Türkler arasında ticari ilişkiler kurulmakta idi.[2]

Esas ilişkiler ise Finlandiya'nın özgürlüğünü kazanması ve bağımsız bir devlet olmasıyla gelişmiştir. Çünkü, Finlandiya, komşu devletler ve batı ulusları tarafından da tanınma sürecinin hızlı bir şekilde gerçekleşmesi için çalışmalara başlamıştır. Nitekim, bağımsızlığının tanınması ve destek arayışları nedeniyle Osmanlı İmparatorluğu'na da bir heyet gönderilmiştir. 21 Şubat 1918'de, Osmanlı Padişahı V. Mehmet tarafından Finlandiya heyeti kabul edilmiştir. Finlandiya heyetinde, Profesör J.J. Mikkola ile Profesör Jalo Kalima bulunuyordu. Profesör J.J. Mikkola'nın, Finlandiya Senatosu Başkanı Svinhufvud'a verdiği bilgiye göre; İstanbul'da büyük bir törenle karşılanan heyetin ziyareti süresince misafirperverlik ve dostluk görüntüleri hakimdi. Hariciye Nezareti namına Hususi Kalem Müdürü Suad Bey, Padişah namına da Teşrifat Müdürü Fuad Bey, heyetle yakında ilgileniyordu. Osmanlı Padişahından Türk gazetecilere kadar herkes Finlileri binlerce yıllık aradan sonra tekrar buluştukları yakınları olarak görüyordu. Buna rağmen resmi bazda gerçek olan Finlandiya'nın bağımsızlığını ilan etmesine ve Rusya tarafından tanınmasına rağmen dolaylıda olsa üzerinde hala Rus etkisinin bulunduğu ve bağımsızlık mücadelesine devam ettiği idi. Bu şartlara rağmen heyetin görüştüğü Sadrazam Talat Paşa, Cemal Paşa ile Enver Paşa, Finlandiya'nın bağımsızlığa kavuşmasından dolayı duydukları sevinci belirtiyor ve tebrik ediyorlardı. Osmanlı Padişahı V. Mehmet'e görüşme esnasında salâhiyyetnameleri takdim ettikten sonra; Padişah V. Mehmet, Fin Devlet Başkanına selamlarını ve samimi temennilerini ulaştırmamızı rica ediyordu. [3]

Finlandiya Heyeti'nin ziyareti olumlu tesir yapmış olup Osmanlı Devleti ile Finlandiya arasında Berlin'de müzakereler başlamış ve bir dostluk muahedesi akdi için

---

[2] Akdes Nimet KURAT, **"Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri", Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri,** İstanbul, 1971, s.26.

[3] **Yrjö RAEVUORİ,** Sadri Maksudi ve Türk-Fin Münasebetleri, **(Çeviren:Aydın YEĞEN), Ankara, 1965, s.20-22; Osmanlı İmparatorluğu, Finlandiya Heyeti'nin İstanbul'daki çalışmalarında yardımcı olmak üzere Teşrifat Müdürü Muavini Fuad Bey'i görevlendirmişti. Nitekim, Fuad Bey'in heyetin ihtiyaçlarına karşılık yaptığı masrafların, 13 Mart 1918'de ödenmesine karar verilmiştir.** Bkz Başbakanlık Osmanlı Arşivi, **Dosya No:211, Gömlek No:114, Fon Kodu: Meclisi Vükela.**

hazırlıklar yapılmıştır. Bu müzakereler, Berlin'de, Türk Büyük Elçisi Hakkı Paşa ile Finlandiya temsilcisi Büyük Elçi Edvard Hjelt tarafından yapıldı. 11 Mayıs 1918 tarihinde iki ülke arasında muahede imzalandı. 8 maddeden ibaret olan bu muahede, Fin Senatosunca, 19 Temmuz 1918 tarihinde tasdik edildi. Bu muahedenin birinci maddesinde "İki ülke arasında harp durumu olmadığı ve her iki memleketin bundan böyle barış ve ebedi dostluk içinde yaşaması azmi belirtilmişti". Kısaca bu muahede, tam bir dostluk antlaşması idi. Osmanlı padişahının tasdikinden sonra bu muahede yürürlüğe girecek, karşılıklı elçiler, konsoloslar tayin edilecekti. 11 Mayıs 1918'de Berlin'de böyle bir muahede akdetmekle, Osmanlı Devleti, Finlandiya'yı resmen tanımış oluyordu. Ancak, Mondros mütarekesi ile başlayan olumsuz süreç, Finler ile Türkler arasındaki siyasi ilişkilerin tesisini geciktirmiş olup iki ülke arasında yapılan anlaşma yürürlüğe koyulamamıştır.[4]

Finlandiya Hükümeti, Milletler Cemiyeti'nin 15 Kasım 1920'deki Cenevre'deki toplantısına başvurarak üye olmak istemiştir. Bu konuda Osmanlı İmparatorluğundan da destek isteyen Finlandiya Hükümeti'ne, 2 Mayıs 1920 tarihli bir belgeye göre itiraz edilmemiş olup bir seneye kadar cevap yazılmaması uygun görülmüştür. Zaten Finlandiya 16 Aralık 1920'de Milletler Cemiyeti tarafından üyeliğe kabul edilmiştir.[5]

29 Mayıs 1920'de, iki ülke arasında siyasi ilişkilerin kurulması ve karşılıklı ilişkilerin gelişmesi için görüşmelere yeniden başlanılsa da [6] elçiliklerin kurulması bağlamında her iki tarafın temsili uzun süre almıştır. Finlandiya, İstanbul'daki Osmanlı Hükümeti ile, 11 Mayıs 1918'de Berlin'de akdedilen muahede çerçevesi içerisinde, diplomatik bağlar kurmak maksadıyla İstanbul'a bir diplomatik mümessil göndermeye karar verdi. Bu görev için, sonraları çok tanınacak ve Dışişleri Bakanlığına kadar yükselecek olan Dr. Vainö Tanner tayin edildi. V. Tanner bu işe 1920 Ekim'inde atanmasına rağmen, İstanbul'a ancak bir yıl gecikme ile yani 1921 yılı Ekim ortalarında

---

4 KURAT, **"Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri", Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri,** s.27.

5 Eino JUTIKKALA, **"Between The World Wars", Introduction to Finland 1960,** Porvoo, 1960, s.41; **Başbakanlık Osmanlı Arşivi,** Dosya No:219,Gömlek No:6,Fon Kodu: Meclisi Vükela.

6 **Finlandiya'nın Ankara Büyükelçiliğinden bu bilgi verilmiştir.**

vardı. Zaten, Osmanlı kaynaklı 23 Ocak 1921 tarihli bir belgede; Osmanlı İmparatorluğu ile Finlandiya arasında bir Şehbenderlik protokolü imzalanmadıkça konsolosluk teşkiline ferman verilemeyeceğinden Finlandiya Hükümeti'ne bir protokol sureti gönderilmesi ve teklifat icrası lüzumunun İsveç Sefareti'ne cevaben bildirildiğini görmekteyiz.[7] Bu sebeple, iki ülke arasında elçilik teşkil edilemediğinden Dr. V. Tanner, Türkiye'ye gönderilen ilk Finli diplomatik mümessil sıfatıyla görev alabilmiştir. Kendisi hemen Babıali çevreleri ile temas kurmaya çalışırken, İstanbul'daki İsveç ve Lehistan Elçilerinden Türkiye'deki durum hakkında yakından bilgi edinmişti. Bu hususta kendisine özellikle Leh elçisi Baranovsky'nin yardımı büyük olmuştur. Dr. Tanner, Hariciye Şube Müdürü Tevfik Bey ile görüşmüş ve Türkiye ile Finlandiya arasında normal siyasi münasebetlerin kurulmasını istemişti. Aynı zamanda Prens Hami Beyle ve kabinede çeşitli vazifeler almış olan Ferik İzzet Paşa ile de temas yollarını aramıştı. Bu sırada Anadolu'da, Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde milli mücadele büyük ilerlemeler kaydetmiş olup İstanbul Hükümetinin durumu da gün geçtikçe zayıflamaktaydı. Öyle ki siyasi belirsizlik, iki ülke arasındaki ilişkilerin kurulmasını geciktirmiştir Dr. V. Tanner, Mart 1922'de İstanbul'dan ayrılarak Helsinki'ye dönmüştür.[8]

Dr. V. Tanner, İstanbul'da görevli iken kendi hükümetine, İstanbul ve Türkiye'deki durum hakkında, İsveççe olarak birçok rapor gönderdi. Bu raporlardan birisinde, Türk milli mücadelesinin amaçlarını anlatmış, Milli Misak'tan bahsettikten sonra, Erzurum Kongresi hakkında da bilgi vermiştir. Tanner'e göre, İstanbul'daki Türkler, Anadolu'da olduğu gibi bütün kalpleriyle Mustafa Kemal Paşa'yı destekliyorlardı. Tanner'e göre, Mustafa Kemal Paşa'nın da esas gayesi, Yunan kuvvetlerini Türkiye'den attıktan sonra, Türkiye'yi yeni baştan kurmak, bir düzene koymaktı. Dr. Tanner, Boğazlar meselesini de etraflıca tetkik etmiş ve Rus siyasetinin esas gayesinin boğazları ele geçirmek olduğu kanısına varmıştı. Dr. Tanner, 23 Şubat 1922 tarihli bir başka raporunda, Mustafa Kemal Paşa'nın devrin en büyük devlet adamı olduğunu çok isabetli olarak belirtmişti. Bu suretle Fin Hariciyesi ve devlet

---

7 **Başbakanlık Osmanlı Arşivi,** Dosya No:221,Gömlek No:29,Fon Kodu: Meclisi Vükela.

8 KURAT, **"Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri", Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri,** s.27-28.

adamları, Dr. Tanner'in İstanbul'dan gönderdiği raporlar vasıtasıyla Türkiye'de olup biten büyük olaylar ve milli lider Mustafa Kemal Paşa hakkında ayrıntılı bir biçimde bilgi edinmiş oldular.[9]

Milli mücadelenin zaferle bitmesi ve Lozan Antlaşması'nın akdiyle Türkiye'nin tam özgürlük ve bağımsızlığına kavuşmasını müteakip, Türkiye ile Finlandiya arasında siyasi ilişkilerin düzenlenmesi için harekete geçildi. Nitekim, iki dost ülke arasında resmi ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla Türkiye, 21 Eylül 1924'de Varşova Orta Elçisi İbrahim Tali Bey'e[10] Finlandiya ise Varşova Fevkalâde Murahhası ve Orta Elçisi Mösyö Erik Ehrström'e[11] dostluk antlaşması için yetki vermiştir.[12]

9 Aralık 1924'de Varşova'da Türkiye ile Finlandiya arasında Dostluk, Siyasal İşbirliği, İttifak ve Tarafsızlık bağlamında bir antlaşma imzalanmıştır. Antlaşmanın onay metnine göre; "Madde 1. Türkiye Cumhuriyeti ile Finlandiya Cumhuriyetinin görevlendirilmiş murahhasları arasında 9 Aralık 1924'de Varşova'da akit ve imza olunan Muhadenet Muahedenamesi, Türkiye Büyük Millet Meclisince tasdik olunmuştur. Madde 2. İşbu maddei kanuniyenin icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur. Türkiye ile Finlandiya arasında münakit Muhadenet Muahedenamesi bir taraftan Türkiye, diğer taraftan Finlandiya Cumhuriyeti arasında dostluk ilişkilerini kurmak ve güçlendirmek isteği ve devletler arasında ilişkiler kurulmasının milletlerin mutluluk ve refahına yararlı olacağı inancıyla imzalanmasına karar verilmiştir. Bu babda Murahhasları olmak üzere: Türkiye Reisicumhuru: Türkiye Cumhuriyeti Varşova Fevkalâde Komiseri ve Orta Elçisi Dr. İbrahim Tali Bey'i, Finlandiya Reisicumhuru: Finlandiya Cumhuriyetinin Varşova Fevkalâde Murahhası ve Orta Elçisi Mösyö Erik Ehrström'ü tayin etmişlerdir. Adı geçen kişiler, usulüne muvafık görülen

---

9 KURAT, **"Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri", Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri,** s. 28.

10 Varşova Elçiliği'ne, Müşavir İbrahim Tali'nin tayini ile ilgili 3 Mayıs 1924 tarihli belge için **Bkz. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi,** 030/18/1/1/ 9/24/18.

11 **Düstur, Üçüncü Tertip,** Cilt 7, s.166.

12 **Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi,** 030/18/1/1/11/45/8; Dostluk Antlaşmasından önce Türkiye ile Finlandiya arasında ilişkilerin gelişmesi ve çeşitlenmesi açısından iki ülkenin milli takımları arasında 17 Haziran 1924'de Helsinki'de dostluk maçı yapılmış olup Türkiye Finlandiya'ya 4-2 üstünlük sağlamıştır. **Bkz.//www.tff.org.tr.**

salâhiyyetnamelerini teati ettikten sonra aşağıdaki maddeleri kararlaştırmışlardır: Madde 1. Türkiye Cumhuriyeti ile Finlandiya Cumhuriyeti ve iki tarafın halkları arasında bozulmaz bir barış, içten ve sonsuz bir dostluk olacaktır. Madde 2. İki taraf ikili siyasi ilişkilerini Devletler Hukuku kurallarına uygun biçimde kurmak konusunda anlaşmışlardır. Taraflar, her birinin siyasi temsilcilerinin öteki tarafın ülkesinde, karşılıklı olma koşulu ile, Devletler Genel Hukuku kurallarıyla belirlendiği biçimde işlem görmesini kararlaştırmışlardır. Madde 3. İşbu Muahede tasdik olunacak ve tasdiknameler mümkün olan en çabuk zamanda Varşova'da teati edilecektir. Adı geçen Muahedename, tasdiknamelerin teatisinden on beş gün sonra yürürlüğe girecektir. 9 Aralık 1924 günü Varşova'da iki nüsha olarak tanzim edilmiştir".[13]

9 Aralık 1924 tarihinde Varşova'da imzalanan muahedenin tasdikinin uzaması üzerine Fin Hariciye Vekaleti durumu yerinde tetkik ve mümkünse çabuklaştırmak için Fin Hariciye Vekaletinden Müsteşar Dr. V. Tanner'i 1925 yılı yazında Ankara'ya göndermiştir. Dr. V. Tanner, Finlandiya Cumhurbaşkanı tarafından Mustafa Kemal Paşa'ya hitaben yazılan ve dostluk ifade eden bir mektubu o sıralarda Mustafa Kemal Paşa, Ankara'da bulunmadığından dolayı Dışişleri Vekili Tevfik Rüştü Bey'e bırakmak zorunda kalmıştır. Bu ziyaret dostluk antlaşmasının kısa bir zaman sonra tasdik edilmesinin zeminini hazırlamıştır.[14]

İki ülke arasında elçilik teşkil edilemediğinden; 1920-1922 yılları arasında Finlandiya'nın Bükreş Elçisi Väinö Tanner, Finlandiya ile Türkiye arasında irtibatı sağlamıştır.[15] Türkiye ise 20 Nisan 1925'de Stockholm Maslahatgüzarı İbrahim Grandi

---

[13] **4 Ocak 1926'da bu antlaşma, TBMM tarafından tasdik edildi. Bkz.** Düstur, Üçüncü Tertip, **Cilt 7, s.166; Bu antlaşma 17 Ocak 1926'da Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.** Bkz. Resmi Gazete, **Sayı:273; 28 Temmuz 1926'da, Varşova Elçisi Yahya Kemal Bey olduğundan kendisine onay belgelerinin teatisi bağlamında yetki verilmiştir.** Bkz. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, **030/18/1/1/20/46/8; Antlaşma onay belgelerinin Varşova'da teatisinden 15 gün sonra 8 Kasım 1926 tarihinde yürürlüğe girmiştir.** Bkz. **İsmail SOYSAL,** Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları, **I, Ankara, 2000, s.255.**

[14] KURAT, **"Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri", Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri,** s. 30.

[15] **Finlandiya ile Türkiye arasında elçilik teşkil edilemediğinden Türkiye'de Finlandiya'yı 1931-1934 yılları arasında Roma Orta Elçisi Pontus Artti, 1934-1940 yılları arasında ise Budapeşte Elçisi Onni Talas temsil etmiştir. Bu uygulamaya 1940 yılında Aarno Armas Sakari Yrjö-Koskinen'in (1940-1951) direk olarak Ankara'ya atanmasıyla son verilmiştir. Bilal ŞİMŞİR,** Atatürk ve Yabancı Devlet Başkanları, **II, Ankara, 2001, s.51-56, 58-60; Finlandiya'nın, Ankara Elçiliği'ne tayini kararlaştırılan Yrjö Koskinen için**

Bey'den, Helsinki maslahatgüzarlığını da temsil etmesini istemiştir. Böylece İbrahim Grandi Bey, Türkiye'yi Helsinki'de temsil eden ilk diplomatik mümessil olmuştur. Türkiye-Finlandiya arasındaki ilişkiler uzun bir süre Stockholm elçiliği vasıtasıyla yürütülmüştür.[16] 8 Aralık 1949'da Kemal Nejat Kavur'un direk olarak Helsinki Orta Elçiliğine tayiniyle bu modelden vazgeçilmiştir.[17] Elçiliğin Büyük Elçiliğe çıkarılması ise 1957 yılına aittir; 27 Mayıs 1957'de Abdullah Zeki Polar Bey, Büyük Elçi sıfatı ile Türkiye'yi Helsinki'de temsile başlamıştır.[18]

4 Ocak 1926'da dostluk muahedesinin tasdikinden sonra; Türkiye ile Finlandiya arasında dostluğun takviyesi, tebaalarının iki memleketteki ikamet şeraitinin tanzimi ve ekonomik ilişkilerin de gelişmesi için çalışmalar yapılarak 2 Haziran 1926'da Ankara'da, Ticaret ve Seyrisefain Muahedesi imzalanmıştır. Türkiye'yi temsilen Gaziantep Mebusu Ali Cenani Bey, Finlandiya'yı temsilen Pontus Artti ve Gunnar Kilman görüşmelere katılmıştır. Antlaşmanın ilk on maddesi ikamet ile ilgili olup ikinci kısımda ticaret ve seyrisefain ile ilgili 18 madde daha vardır.[19]

6 Şubat 1931'de Finlandiya Cumhurbaşkanı Lauri Kristian Relander'den, Mustafa Kemal Atatürk'e iki ülke arasında pek mesut bir surette kurulmuş olan dostluğun devam etmesi ve gelişmesi amacıyla daha önce bahsettiğimiz üzere Finlandiya'nın Roma Orta Elçisi Pontus Artti'nin aynı zamanda Türkiye'de de Orta Elçi ünvanı ile göreve getirildiğini bildiren bir yazı gönderilmiştir.[20]

Cumhurbaşkanlığı'ndan izin isteği ile ilgili 26 Şubat 1940 tarihli belge için Bkz. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, **030/10/131/939/18.**

16 KURAT, **"Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri", Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri,** s.29; 26 Mayıs 1926'da, Stockholm Maslahatgüzarı Haydar Bey'den, Helsinki maslahatgüzarlığını da temsil etmesi istenmiştir. **Bkz. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi,** 030/11/1/24/20/12; Bu tip uygulama uzun süre devam etmiştir. Nitekim; Stockholm Büyükelçilik Müsteşarı Ragıp Raife 4 Ocak 1929'da, Stockholm Orta Elçisi Agah Aksel'e 1 Ağustos 1939'da, Stockholm Elçisi Nizamettin Ayaşlı'ya ise 16 Ağustos 1943'de gönderilen resmi yazılarda Stockholm'daki elçilik görevlerine ek olarak Finlandiya'da da Türkiye'yi temsil etmeleri bildirilmiştir. Bkz. **Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi,** 030/11/1/46/4/8.; **B.C.A.**,030/18/1/2/88/76/11.;**B.C.A.,** 030/18/1/2/102/59/13.

17 **Bkz. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi,** 030/18/1/2/121/87/13.

18 KURAT, **"Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri", Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri,** s. 30.

19 Onay belgelerinin tarihi 16 Haziran 1927'dir. Resmi Gazetede 29 Haziran 1927'de yayınlanmıştır. Onay belgelerinin teatisinden bir ay sonra 24 Şubat 1928'de antlaşma yürürlüğe girmiştir. **Bkz. Düstur, Üçüncü Tertip,** VIII, s.748.

20 ŞİMŞİR, **Atatürk ve Yabancı Devlet Başkanları, II,** No.52, s.51-52.

Finlandiya'nın Ankara Elçisi Pontus Artti, 12 Kasım 1931'de, Mustafa Kemal Atatürk'ün huzurunda yeni görevine başlaması sebebiyle aşağıdaki konuşmayı yapmıştır. "Reisicumhur Hazretleri, Finlandiya Reisicumhuru Pehr Evind Svinhufvud[21] beni Zatı Devletleri nezdine Fevkalade Murahhas ve Orta Elçi tayin eylediğine dair olan itimatnameyi takdim ile onur duyarım. Bugün bu yüksek vazifeyi üslenirken vatanımı Türkiye'de temsil ile görevlendirildiğimden ve ilk defa olarak bu sıfatla Türk milletine, Finlandiya milletinin selamlarını getirdiğimden dolayı büyük bir sevinç hissediyorum. Finlandiya halkının, Türk milletine olan muhabbet hissiyatını, Zatı Devletlerinin şahıslarıyla Türk milletinin yalnız hayat ve hürriyeti mevzubahis olduğu anda değil, fakat çetin ve velûd mesai senelerinde zafer neticelerinden halkı müstefid kılmak gayesi ile ikmaline muvaffak olunan kahramanane eser hakkındaki derin takdirlerini lütfen kabul buyurmalarını Zatı Devletlerinden rica ederken; Finlandiya milletinin hissiyatına sadık bir tercüman olduğum kanaatiyle bir kat daha bahtiyarım. Finlandiya halkı, uzak yurdundan, Zatı Devletlerinin rehberliği ve kumandası altında, Türkiye'nin girıştiği mücadeleyi kalbi rikkatle çarparak takip eyledi ve Zatı Devletlerinin, mukavemet imkanı olmayan ve nihai muvaffakiyeti kazanmaya amil olan milletin ve onun, o kadar güzel, zengin ve şanlı bir tarihin birçok hatıralarını muhtevi memleketinin mesut istikbaline her zaman için en kavi teminat teşkil eden yürekliliğine, fedakarlık kabiliyetine ve hürriyet aşkına şahit oldu. Finlandiya Hükümeti, iki millet arasında bu suretle mevcut dostluk rabıtalarının daha ziyade kuvvet bulacağını ümit eder. Finlandiya'yı Türkiye'den ayıran büyük mesafe, yalnız, şükürler olsun, uzaklıkla mukayyet olmayan dostluk hislerinin inkişafına değil, fakat harsi münasebetleri ve iktisadi mesai iştirakini de hiçbir suretle imkansız kılmaz. Memleketimle Türkiye'nin daha da yakınlaşmasına yardım edebilirsem benim için büyük bir sevinç kaynağı olacaktır. Bu vazifenin ifasına bütün kuvvetlerimi hasretmekten geri durmayacağımı ve bunda muvaffak olmak ve Zatı Devletlerinden bana lütfetmelerini rica eylediğim kıymetli desteklerine ve hükümetlerinin muavenetine liyakat kazanmak için olanca gayretimle çalışacağımı temin edebilirim. Finlandiya

[21] 16 Şubat 1931'den itibaren Finlandiya Cumhurbaşkanı Pehr Evind Svinhufvud olmuştur. Bu sebeple, itimatname 12 Kasım 1931'de Pehr Evind Svinhufvud'un döneminde sunulmuştur. **Bkz. en.wikipedia.org/wiki/1931**

Reisicumhuru Pehr Evind Svinhufvud, Zatı Devletleri hakkındaki yüksek takdir hislerini ve şahsi saadetlerine ve Türkiye'nin refahına matuf temennilerini Zatı Devletlerine teyide beni memur etti."[22]

Mustafa Kemal Atatürk Finlandiya Orta Elçisi Pontus Artti'nin konuşmasına cevap olarak şunları söylemiştir: "Elçi Hazretleri, Finlandiya Reisicumhuru tarafından nezdime Fevkalade Murahhas ve Orta Elçi sıfatı ile tayin edildiğinizi bildiren itimatnameyi memnuniyetle alıyorum. Reisicumhurunuz Pehr Evind Svinhufvud Hazretlerine, Türkiye'de kendilerinin ilk mümessili olarak (İtimatname verdiğinden dolayı) Zatı Alinizi intihap etmiş olmasından dolayı bilhassa teşekkür etmek isterim. Asil Finlandiyalıların, Türk milleti ve şahsım hakkında beslediği hisleri ifade için kullandığınız samimi sözlerden pek memnun oldum. İstiklal mücadelemize ve Türk milletinin sarf etmekte olduğu mesaiye Finlandiyalıların gösterdiği hararetli alaka Türk milletinin ruhunda derin bir muhabbet uyandıracaktır. Biz de, Finlandiyalıların müstakil milli hayatlarını tesis ve tanzim hususunda ve terakki ve inkişaf yolunda elde ettikleri semereli neticeleri daima alaka ile takip ve takdir etmekteyiz. Türkiye ve Finlandiya arasında mesut bir surette teessüs etmiş olan iyi dostluk münasebetlerinin hars ve iktisat yolundaki inkişaflarla bir kat daha kuvvet bulacağını ümit etmekteyim. Milletimiz arasında daha ziyade yakınlık temini yolunda sarf edeceğimiz mesaiye dair beyanatınızı hakiki bir alaka ve memnuniyetle karşılarım. Yüksek vazifenizin ifasında tarafımdan ve Cumhuriyet Hükümeti tarafından en büyük yardımı göreceğinizden emin olabilirsiniz. Finlandiya Reisicumhuru Hazretlerine yüksek takdir hislerimi ve kendilerinin şahsi saadetler ile Finlandiya milletinin refahı hakkındaki kalbi temennilerimi tebliğ etmenizi rica ederim".[23]

Stockholm Maslahatgüzarı (Elçi namına işleri takiple vazifeli kimse) Ragıp Raif Bey[24], 4 Ağustos 1932 tarihinde Dışişleri Bakanlığı'na Finlandiya Cumhurbaşkanı Pehr

---

22 ŞİMŞİR, **Atatürk ve Yabancı Devlet Başkanları,** II, No.53, s.53-54.

23 ŞİMŞİR, **Atatürk ve Yabancı Devlet Başkanları,** II, No.54, s.54-55.

24 Stockholm Maslahatgüzarı Ragıp Raif Bey'in elçi sıfatı ile görevine devam etmesine 1 Temmuz 1933'de karar verilmiştir. **Bkz.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi,** 030/11/1/79/22/4.; Finlandiya Hükümeti nezdinde de maslahatgüzar olarak çalışan Ragıp Raif Bey, 20 Eylül 1933 tarihinde

Evind Svinhufvud ve Finlandiya Dışişleri Bakanı Yrjö Koskinen ile yaptığı görüşmeleri anlatan bir rapor göndermiştir. Rapordaki bilgilerden Finlandiya Cumhurbaşkanı Svinhufvud ile Yrjö Koskinen'in Türkiye ve Atatürk hakkındaki düşüncelerini öğrenmekteyiz.[25]

Stockholm Maslahatgüzarı Ragıp Raif Bey'in, 4 Ağustos 1932 tarihli raporunu aşağıda sunuyorum: "21 Haziran 1932 tarih ve 12551/35 numaralı tahriratı devletleri ile şeref telakki eylediğim emri Vekaletpenahilerine tevfikan Finlandiya ile aramızda resmi olarak kabul edilmiş Ticaret Muahadesi nüshalarının teatisi zımnında 6 Temmuz 1932 tarihinde Stockholm'dan hareketle 7 Temmuz 1932 akşamı Helsinki'ye ulaştım. Önce telgrafla arzeylemiş olduğum vechile 8 Temmuz 1932 tarihinde teati muamelesini ifa eyledim. Bilahare ilk defa tanıştığım Finlandiya Dışişleri Bakanı Yrjö Koskinen ile uzun müddet görüştüm. Bu münasebetle 3 Temmuz 1932 tarihli telgrafname ile telakki eylediğim emri devletlerine uygun olarak, Asamble'ye Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne girmeye daveti için yapılan teklife teşebbüs ve iştirak suretiyle Finlandiya Hükümeti'nin göstermiş olduğu bu çok nazikane dostluk eserine karşı Türkiye Cumhuriyeti'nin derin tahassüs ve teşekkürlerini beyan eyledim.[26]

Finlandiya Dışişleri Bakanı Yrjö Koskinen cevaben: "Türkiye Cumhuriyeti'nin izhar eylediği hissiyattan Hükümetinin pek ziyade mütehassis olduğunu, Türkiye'nin komşularıyla iyi geçinmek ve en zor ihtilafları arabuluculuk suretiyle hal hususunda birçok memlekete örnek olabileceğini işaret eyledikten sonra, özellikle Balkanlarda oynadığımız mühim rolden ve takip eylediğimiz açık sulh siyasetinden fevkalade övgü dolu bir lisanla bahsederek Zatı Devletlerine karşı beslemekte olduğu hürmet ve takdir

---

Orta Elçi ünvanı alarak görevine devam etmiştir. **Bkz.** ŞİMŞİR, **Atatürk ve Yabancı Devlet Başkanları,** II, No.55, s.56.

25 **Bkz.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi**, 030/10/246/665/4, s.1-3

26 **Bkz.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi,** 030/10/246/665/4, s.2; O dönemde dünyanın en büyük uluslararası topluluğuna Türkiye'nin katılması için yapılan öneri karşısında Mustafa Kemal Atatürk, başvurmayı düşünmüyoruz fakat davet ederlerse katılırız prensibiyle hareket edince; İspanya Temsilcisinin girişimi ile Yunanistan ve bu belgeden öğrendiğimize göre Finlandiya Temsilcilerinin desteği ile, 6 Temmuz 1932'de başvurma zorunluluğu kaldırılarak Türkiye'ye Milletler Cemiyeti'ne girme konusunda çağrı yapılmıştır. Türkiye'nin çağrıyı kabul etmesi üzerine, 18 Temmuz 1932 günü 43 üyenin oybirliği ile Türkiye, Milletler Cemiyeti'ne kabul edilmiştir. **Bkz.** SOYSAL, **Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları,** I, s.407-408.

hislerinin ulaştırılmasını rica eyledi. Bilahare konuşma her iki memleket arasında direk deniz hattı mevcut olmadığından memleketimiz ihracatının mühim bir kısmının Hamburg gibi büyük limanlardan geldiğini ve bu sebepten istatistiklerde gözükmediğini, hakikati halde ise Türkiye'den yapılan ithalatın istatistiklerde gösterilen rakamların çok daha üstünde olduğunu izah eyledi. Finlandiya Dışişleri Bakanı Yrjö Koskinen, Finlandiya Cumhurbaşkanı Svinhufvud'un Finlandiya dahilinde seyahate çıkmış olduğundan, acizlerini ancak 15 Temmuz 1932'de kabul edebileceğini söyledi".[27]

Raporunun devamında Ragıp Bey sözlerine şöyle devam etmiştir. "Finlandiya Cumhurbaşkanı Svinhufvud tarafından tespit edilen tarihte özel bir törenle kabul edildim. Svinhufvud, fevkalade bir nezaketle beyanı hoşamedi ettikten ve tarafı acizanemden zamana münasip bir surette verilen cevabı istima ettikten sonra memleketimiz ahvali umumiyesi hakkında mülakatta bulundular. Hükümetin memleketimizin imarı ve milletin refahı ve saadeti uğrunda yapmış olduğu icraatı ve ıslahatı ve mübeccel Cumhurbaşkanımız, Büyük Halaskar Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin irşadatı münevverler ile milletimizin geçirdiği inkılâbı içtimaiyi müşarünileyhe izah eyledim. Maruzatımı büyük bir alaka ile dinledikten ve memleketimizde yapılan ıslahat, icraat ve özellikle Latin harflerinin kabulü hakkında fevkalade takdirkar bir lisan kullandıktan sonra her iki memleketin belkemiğini çiftçilerin teşkil etmesinden dolayı onların refahı için esaslı faaliyetler sarf edildiğini, Finlandiya'nın da Türkiye gibi açık ve samimi bir sulh siyaseti takip eylediğini ve Sovyetlerle akdedilen ademi tecavüz misakının bunun en bariz bir misali olduğunu izah eyledikten sonra her iki memleket arasında eşya mübadelesi esası üzerine ticaretin inkişafını ziyadesi ile arzu eylediğini beyan eyledi. Uzun müddet devam eden ve ta bidayetten sonuna kadar gerek muhterem Cumhurbaşkanımız Mustafa Kemal Atatürk ve Hükümetimiz gerekse memleket ve milletimiz hakkında fevkalade sitâyiş-kâr ve takdir-kâr bir lisan ile cereyan eyleyen işbu resmi kabule bir nihayet verirken Finlandiya Cumhurbaşkanı Pehr Evind Svinhufvud sık sık görüşmekle mübahi olacağım diyerek

---

[27] **Bkz.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi,** 030/10/246/665/4, s.2-3

ve iki elimi sıkmak suretiyle acizlerine iltifat buyurmuşlardır. Hükümet erkanıyla temaslarıma devam zımnında birkaç gün daha Helsinki'de kalarak 20 Temmuz 1932'de hareketle 21 Temmuz 1932'de Stockholm'a avdet eylediğimi berayı malumat arz eylerim."[28]

Türkiye ile Finlandiya arasındaki siyasi ilişkilerin kurulma sürecini ve iki ülke idarecilerinin yaklaşımlarını değerlendirdiğimizde; dostluk ekseni çerçevesinde hareket edildiğini ve zamanla ilişkilerin çeşitlendiğini ve geliştiğini görmekteyiz. Mustafa Kemal Atatürk'ün etkin ve başarılı kişiliği ve geçmişten gelen dostluk izleri Türkiye-Finlandiya ilişkilerinin gelişmesinde önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır.

---

28 **Bkz.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi,** 030/10/246/665/4, s.3.

BİBLİYOGRAFYA

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi.

Düstur, Üçüncü Tertip, Cilt 7.

Düstur, Üçüncü Tertip, Cilt 8.

Resmi Gazete, Sayı:273.

JUTIKKALA, Eino, "The Road to Independence", Introduction to Finland 1960, Porvoo, 1960.

JUTIKKALA, Eino, "Between The World Wars", Introduction to Finland 1960, Porvoo, 1960.

KURAT, Akdes Nimet, "Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri", Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri, İstanbul, 1971.

LAURILA, Juha (Editör), Finland, The Young Republic of the North, Helsinki, 1938.

NİHAL, Şüküfe, Finlandiya, İstanbul, 1935.

PETROV, Grigoriy, Akzambaklar Ülkesi Finlandiya'da (Çeviren: Hasip Ahmet AYTUNA), İstanbul, 1976.

RAEVUORİ, Yrjö, Sadri Maksudi ve Türk-Fin Münasebetleri, (Çeviren:Aydın YEĞEN), Ankara, 1965.

SOYSAL, İsmail, Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları, I, Ankara, 2000.

ŞİMŞİR, Bilal, Atatürk ve Yabancı Devlet Başkanları, II, Ankara, 2001.

YARMOLINSKY, Abraham, "The Republic of Finland", Current History, March1918.

www.tff.org.tr.

en.wikipedia.org/wiki/1931.

ÖZET

Türkiye ile Finlandiya arasında siyasi ilişkilerin kurulması için 29 Mayıs 1920'de müzakereler başlatılmıştır. İki ülke arasında 9 Aralık 1924'de Varşova'da Dostluk Antlaşması, 2 Haziran 1926'da Ankara'da Ticaret ve Seyrisefain Antlaşması imzalanmıştır. Türkiye, Finlandiya ile olan siyasi ilişkilerini 1949 yılına kadar Stockholm Elçiliği vasıtası ile yürütmüştür. Finlandiya ise 1940 yılına kadar sırasıyla Bükreş, Roma, Budapeşte Elçiliklerine ek görev vererek Türkiye ile siyasi ilişkilerini yürütmüştür. Finlandiya Cumhurbaşkanı Svinhufvud ve Finlandiya Dışişleri Bakanı Yrjö Koskinen, Atatürk ve başarılı işlerinden etkilendiklerinden Türkiye ile Finlandiya arasındaki siyasi ilişkileri geliştirmeye çalışmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Finlandiya, Mustafa Kemal Atatürk, Pehr Evind Svinhufvud, Yrjö Koskinen, Vainö Tanner.

ABSTRACT

For the establishment of the diplomatic relations between Turkey and Finland, the negotiations was began 29th May 1920. Between two countries on 9th December 1924 in Warsaw had signed Friendship Treaty and 2nd June 1926 in Ankara had signed Trade and Navigation Treaty. Turkey had carried on diplomatic relations with Finland by Stockholm Embassy until 1949. But Finland had carried on diplomatic relations with Turkey by giving supplementary mission to her Bucharest, Rome, Budapest Embassies until 1940. Being effected Atatürk and his successful activities, Finnish President Svinhufvud and Finnish Foreign Minister Y. Koskinen tried to improve their diplomatic relations with Turkey.

Key Words:: Turkey, Finland, Mustafa Kemal Atatürk, Pehr Evind Svinhufvud, Yrjö Koskinen, Vainö Tanner.